

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 64 став 1 точка 22 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 3/2002, 51/2003, 85/2003, 40/2004, 61/2005 и 129/2006) и член 14 став 6 од Законот за Македонската банка за поддршка на развојот („Службен весник на РМ“ бр. 105/2009), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

О Д Л У К А

за методологијата за утврдување исправка на вредноста и за издвојување посебна резерва од страна на Македонската банка за поддршка на развојот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/2009)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа Одлука се пропишува посебна методологија за утврдување исправка на вредноста, односно за издвојување посебна резерва од страна на Македонската банка за поддршка на развојот (во понатамошниот текст: МБПР).

2. За потребите на оваа одлука, МБПР е должна да изврши класификација на секоја активна билансна и вонбилансна ставка според степенот на кредитниот ризик на кој е изложена како резултат на таа ставка (во понатамошниот текст: изложеност на кредитен ризик), на начинот и според критериумите предвидени во точките 5, 6, 7, 8, 12, 13, 19, 20 и 27 од Одлуката за управување со кредитниот ризик.

МБПР ја врши класификацијата од ставот 1 од оваа точка за секоја одделна изложеност на кредитен ризик, на поединечна основа.

II. УТВРДУВАЊЕ ИСПРАВКА НА ВРЕДНОСТА И НА ПОСЕБНАТА РЕЗЕРВА

3. По извршената класификација на изложеноста на кредитен ризик врз основа на точката 2 од оваа одлука, МБПР врши исправка на вредноста на активните билансни побарувања, односно издвојува посебна резерва за активните вонбилансни побарувања, преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови коишто ќе настанат врз основа на тие побарувања.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, МБПР ја утврдува исправката на вредноста за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба согласно со делот II.1 од оваа одлука.

4. Износот на исправката на вредноста за активните билансни побарувања се утврдува како разлика помеѓу сметководствената вредност на билансните побарувања и нивната сегашна вредност. Сегашната вредност на активните билансни побарувања се добива со дисконтирање на очекуваните идни

парични текови од тие побарувања со употреба на ефективната каматна стапка утврдена врз основа на договорот.

Ефективната каматна стапка е каматната стапка со чија примена сегашната вредност на сите идни парични приливи се изедначува со сегашната вредност на сите идни парични одливи. При пресметката на ефективната каматна стапка, МБПР:

- а) треба да ги земе предвид сите идни парични текови (приливи и одливи) за кои се очекува дека ќе настанат согласно со договорните услови;
- б) ќе ги земе предвид и сите платени и/или наплатени провизии и надомести коишто претставуваат составен дел од ефективната каматна стапка на побарувањето;
- в) нема да ги земе предвид провизиите и надоместите за вложување депозит како обезбедување за побарувањето;
- г) нема да ги земе предвид идните загуби поради кредитен ризик од побарувањето.

За потребите за дисконтирање на очекуваните идни парични текови се употребува ефективна каматна стапка, изразена на годишна основа.

Доколку поради финансиски потешкотии на клиентот, МБПР одобри измена на условите на кредитирање, во поглед на висината на каматата и периодите на отплата на обврските на клиентот, за дисконтирање на очекуваните идни парични текови се употребува ефективната каматна стапка којашто важи пред измените на условите на кредитирање.

За дисконтирање на очекуваните идни парични текови од побарувањата со променлива каматна стапка, МБПР ќе ја примени ефективната каматна стапка, согласно со договорот, којашто важи на денот на утврдување на сегашната вредност на очекуваните парични текови. Во овие случаи, ефективната каматна стапка се пресметува за целиот период на важност на договорот (не само преостанатиот период до достасувањето) со примена на каматната стапка, којашто важи на денот на утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните парични текови.

По исклучок на став 5 од оваа точка, доколку каматната стапка на денот на утврдувањето на сегашната вредност е променета за помалку од 10% во однос на последната каматна стапка со која е извршено дисконтирањето на идните парични текови, МБПР може да ја примени претходната ефективна каматна стапка којашто била применета при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови.

5. Износот на посебната резерва за активните вонбилансни позиции е еднаков на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови врз основа на плаќањата на МБПР по преземените потенцијални обврски и наплати од клиентот, дисконтирани со тековната пазарна цена на безризичните хартии од вредност издадени во иста валута и со ист рок на достасување како валутата и рокот на достасување на очекуваното плаќање или наплата.

Доколку не постои тековна пазарна цена на безризични хартии од вредност со ист рок на достасување како рокот на достасување на очекуваното плаќање, утврдувањето на сегашната вредност на очекуваното плаќање врз основа на преземената потенцијална обврска на МБПР се врши со тековна пазарна цена на

безризичните хартии од вредност со најблиска рочност до рочноста на очекуваното плаќање.

6. МБПР не врши дисконтирање на очекуваните идни парични текови на изложеноста на кредитен ризик со преостанат рок на достасување пократок од една година од датумот на утврдувањето на износот на загубата врз основа на кредитен ризик. Во овој случај, износот на загубата е еднаков на разликата помеѓу сметководствената вредност на изложеноста на кредитен ризик и износот на очекуваните идни плаќања и наплати врз основа на оваа изложеност.

7. При утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, МБПР ја зема предвид и вредноста на обезбедувањето за тоа побарување, доколку:

- а) Обезбедувањето претставува првокласен инструмент за обезбедување, согласно со точка 19 од Одлуката за управување со кредитниот ризик;
- б) Обезбедувањето претставува безусловна неотповиклива гаранција од небанкарска финансиска и нефинансиска институција оценета најмалку со А- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“), А3 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или соодветен рејтинг од друга реномирана меѓународна институција за кредитен рејтинг;
- в) Средството земено како обезбедување претставува соодветно средство за наплата на побарувањето. Едно средство се смета за соодветно средство за наплата доколку се исполнети следниве услови:
 - постои функционален пазар за средството или за слични средства,
 - постои информација за трансакции на купопродажба на исти или слични средства во последните 3 месеци,
 - информациите за постигнатите цени на купопродажба на исти или слични средства се јавно достапни,
 - наплатата од евентуална продажба на средството ставено како обезбедување (во случај на преземање на средството за наплата на ненаплатени побарувања) се очекува да се изврши во период којшто нема да биде подолг од 12 месеци од датумот на преземање;

Доколку како обезбедување на побарувањето е заложен недвижен имот, покрај условите од став 1 од оваа потточка, МБПР е должна да поседува уредна документација за заложениот недвижен имот, којашто се состои од:

- нотарски акт со прилози за воспоставена хипотека над недвижниот имот, вклучително и клаузула за извршност;
- процена на пазарната вредност на недвижниот имот, намалена за очекуваните трошоци за продажба коишто ќе паднат на товар на МБПР, во моментот на воспоставувањето на хипотеката;
- имотен лист или друг доказ од надлежна институција за воспоставена хипотека на недвижниот имот;
- осигурителна полиса на недвижниот имот винкулирана во корист на МБПР;
- да има предност во преземањето на заложениот недвижен имот во однос на останатите залогопримачи;
- да има право на контрола и физичка проверка на заложениот имот, на редовна основа;
- процена на пазарната вредност на недвижниот имот, намалена за очекуваните трошоци за продажбата коишто ќе паднат на товар на МБПР, којашто МБПР е должна да ја обезбеди најмалку еднаш

- годишно. МБПР е должна да обезбеди процена на пазарната вредност на имотот и во пократок период, доколку значително се намалат пазарните цени на сличен имот, или доколку вредноста на обезбедувањето надминува 5% од сопствените средства на МБПР;
- процената на пазарната вредност на недвижниот имот од алинеите 2 и 7 од овој став е извршена од страна на овластен проценител;

Доколку како обезбедување на побарувањето се заложени подвижна ствар, хартии од вредност, побарување и други права (во понатамошниот текст: рачен залог), МБПР е должна, покрај условите од став 1 од оваа потточка, да ги исполни и следните услови:

- да има уредна документација за рачен залог, согласно со Законот за договорен залог;
- процена на пазарната вредност на подвижната ствар, намалена за очекуваните трошоци за продажба, во моментот на воспоставувањето на обезбедувањето;
- да има доказ за упис во заложен регистар;
- да има предност во преземањето на рачниот залог во однос на останатите залогопримачи;
- да има осигурителна полиса на заложената подвижна ствар, винкулирана во корист на МБПР;
- да има право на контрола и физичка проверка на рачниот залог, на редовна основа;
- да е извршена прецена на пазарната вредност на подвижната ствар, намалена за очекуваните трошоци за продажбата коишто ќе паднат на товар на МБПР, најмалку еднаш во период од дванаесет месеци. Процена на пазарната вредност на подвижната ствар е потребна и во пократок период, доколку значително се намалат пазарните цени на тој или сличен имот, или доколку вредноста на обезбедувањето надминува 5% од сопствените средства на МБПР,
- процената на пазарната вредност на подвижната ствар од алинеите 2 и 7 од овој став треба да биде извршена од страна на овластен проценител.

8. При пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови од побарувањето, вредноста на заложениот имот којшто ги исполнува условите од точка 7 потточка в), се дисконтира за временскиот период на очекуваната продажба на заложениот имот заради наплата на побарувањето, ако се очекува дека имотот може да се продаде за период подолг од една година.

9. При пресметката на сегашната вредност на идните парични текови, обезбедувањето се вклучува најмногу до износот на вкупната изложеност на кредитен ризик којшто е покриена со обезбедувањето.

10. Врз основа на сегашната вредност на активните билансни и вонбилансни побарувања, утврдена согласно со оваа глава, МБПР врши исправка на вредноста, односно издвојува посебна резерва, во рамките на следниве граници:

- од 0% до 10% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категоријата на ризик „А“;
- над 10% до 25% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категоријата на ризик „Б“;

- над 25% до 50% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категоријата на ризик „В“;
- над 50% до 75% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категоријата на ризик „Г“;
- над 75% до 100% од изложеноста на кредитен ризик класифицирана во категоријата на ризик „Д“.

Износот на извршената исправка на вредноста, односно износот на издвоената посебна резерва не може да биде понизок од долната граница предвидена во став 1 од оваа точка за секоја одделна категорија на ризик.

Доколку при утврдувањето на сегашната вредност на секоја изложеност на кредитен ризик, МБПР утврди повисок износ на исправката на вредноста, односно на посебната резерва од износот пропишан со став 1 од оваа точка за категоријата на ризик во која е класифицирана соодветната изложеност на кредитен ризик, таа е должна да изврши прекласификација на изложеноста на кредитен ризик во соодветната категорија на ризик којашто одговара на утврдениот износ на исправката на вредноста, односно посебната резерва.

11. По исклучок на точка 3 од оваа Одлука, доколку МБПР не ја утврди сегашната вредност на активните билансни и вонбилансни побарувања, во тој случај, износот на исправката на вредноста, односно на посебната резерва за секоја изложеност на кредитен ризик, се утврдува со примена на горната граница утврдена во точка 10 од оваа одлука, во зависност од категоријата на ризик во која е класифицирана изложеноста на кредитен ризик.

МБПР не смее да го примени исклучокот од став 1 од оваа точка на изложеност на кредитен ризик за која била утврдувана исправка на вредноста, односно посебна резерва преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови.

12. МБПР сметководствено го евидентира утврдениот износ на дополнителната или ослободената исправка на вредноста за одделно побарување во билансот на успех, на соодветната сметка за исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на кредити и пласмани и на соодветната сметка за исправка на вредноста (оштетување на средствата) во рамки на сметките за активни билансни побарувања.

МБПР сметководствено го евидентира утврдениот износ на дополнителната или ослободената посебна резерва во билансот на успех, во рамки на сметката за посебна резерва за вонбилансната кредитна изложеност на поединечна основа и на сметката од пасивата за посебна резерва за вонбилансната кредитна изложеност на поединечна основа.

II. 1 Утврдување исправка на вредноста за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба

13. Во случаите кога МБПР ќе оцени дека, согласно со точките 7 и 8 од Одлуката за управување со кредитниот ризик, вложувањето во хартии од вредност расположливи за продажба е оштетено, таа е должна да го утврди износот на исправката на вредноста којшто е еднаков на негативната разлика помеѓу објективната вредност и амортизираната набавна вредност.

Објективната вредност на вложувањето во хартии од вредност расположливи за продажба се определува според неговата тековна пазарна цена на активен пазар.

Доколку должничката хартија од вредност не се тргува на активен пазар, МБПР ќе ја утврди објективната вредност преку дисконтирање на очекуваните идни парични текови од должничката хартија од вредност, со употреба на тековната пазарна цена на слични хартии од вредност издадени во иста валута и со ист или сличен рок на достасување како валутата и рокот на достасување на очекуваната наплата.

Доколку сопственичката хартија од вредност не се тргува на активен пазар, МБПР ќе ја утврди објективната вредност преку дисконтирање на очекуваните идни парични текови со употреба на тековната пазарна стапка на поврат за вложувања во слични финансиски инструменти.

14. МБПР го евидентира сметководствено утврдениот износ на исправката на вредноста за вложувањата во хартии од вредност расположливи за продажба, на следниов начин:

- ќе ја прекнижи состојбата на соодветната сметка во рамки на ревалоризациските резерви од резервите и ќе ја евидентира во билансот на успех на соодветна сметка за исправка на вредноста на средствата расположливи за продажба;

- ќе ја прекнижи состојбата од соодветната сметка за промени во објективната вредност на соодветната сметка за исправка на вредноста во рамки на сметките за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба;

- ќе ги евидентира сите дополнителни износи на исправката на вредноста во билансот на успех на соодветната сметка за исправка на вредноста на средствата расположливи за продажба и на соодветната сметка за исправка на вредноста во рамки на сметките за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба.

15. За должничките хартии од вредност расположливи за продажба за коишто МБПР во претходниот период утврдила дека се оштетени, во случај на пораст на објективната вредност, МБПР сметководствено ќе го евидентира износот на ослободената исправка на вредноста во билансот на успех на соодветната сметка за исправка на вредноста на средствата расположливи за продажба и на соодветната сметка за исправка на вредноста во рамки на сметките за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба.

Кога износот на новата објективна вредност ќе го надмине износот на утврдената исправка на вредноста, МБПР ја евидентира разликата како зголемување на објективната вредност на соодветната сметка од ревалоризациските резерви и на соодветната сметка за промени во објективната вредност во рамки на сметките за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба.

МБПР не смее да врши ослободување на исправката на вредноста за вложувањата во сопственички хартии од вредност расположливи за продажба.

III. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

16. Покрај одредбите од Одлуката за управување со кредитниот ризик наведени во точка 2 од оваа одлука, МБПР е должна соодветно да ги применува и главите V и VI и точката 51 од Одлуката за управување со кредитниот ризик.

17. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 31.12.2009 година.

О. бр. 02-15/XI-2/2009
30.11.2009 година
Скопје

Гувернер
и претседател
на Советот на Народната банка
на Република Македонија
м-р Петар Гошев